

NORGES BANK

Finansdepartementet
Boks 8008 Dep.
0030 Oslo

Dato: 07.11.2018

Retningslinjer for observasjon og utelukkelse

Det atferdsbaserte klimakriteriet ble tatt inn i Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland i 2016. Etter innføringen av dette kriteriet kan observasjon eller utelukkelse besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for handlinger eller unnløtelser som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser. De øvrige atferdsbaserte kriteriene er grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner, alvorlig miljøskade, grov korrupsjon og andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer.

I Meld. St. 26 (2016-2017) legger departementet til grunn at «i uakseptabel grad» viser til at det skal dreie seg om grove normbrudd, i tråd med den etablerte, høye terskelen for utelukkelse etter retningslinjene for observasjon og utelukkelse og at vurderingene fortsatt skal være fremoverskuende.

Etikkrådet oversendte 30. mai og 29. juni 2017, samt 15. mars 2018, de første tilrådingene om utelukkelse begrunnet i klimagasskriteriet. Finansdepartementet understreker i Meld St. 26 (2016-2017) at «[d]et er viktig med et grundig forarbeid med tolkningen av kriteriet, slik at det kan brukes på tvers av bransjer og selskaper (...)». Norges Bank skal ifølge retningslinjene sørge for at sakene er tilstrekkelig opplyst før beslutning fattes.

Norges Bank ba i brev 2. mai 2018 til Etikkrådet om en utvidet vurdering av hvilke prinsipper som skal legges til grunn ved anvendelse av klimakriteriet, herunder hvilke sider ved et selskaps spesifikke atferd som bør vurderes som uakseptable i forbindelse med de avgitte tilrådingene. I svarbrev 12. juni 2018 ga Etikkrådet ytterligere informasjon om hvilke

prinsipper de har lagt til grunn for sine tilrådinger, og inviterte til møte for videre utveksling av synspunkter. Brevene mellom Norges Bank og Etikkrådet er vedlagt dette brevet. Et møte ble avholdt mellom hovedstyrets eierskapsutvalg og leder og nestleder av Etikkrådet den 6. september.

Hovedstyret behandlet tilrådingene fra Etikkrådet 24. oktober. Hovedstyret fattet ikke beslutninger om uttrekk av enkeltelskaper i møtet. Det må ses i lys av at det fortsatt synes å være ulike vurderinger i Etikkrådet og Norges Bank om hvordan det atferdsbaserte klimakriteriet skal anvendes. Hovedstyret mener at det vurderingsgrunnlaget som foreligger så langt gjør det vanskelig å praktisere klimakriteriet. En vedtok derfor å be departementet om en nærmere avklaring av visse sider ved klimakriteriets anvendelse.

Banken har merket seg Etikkrådets vurderinger i brev 12. juni 2018 av hvilken betydning et klimarammeverk skal ha for utelukkelse etter klimakriteriet. Etikkrådet beskriver dette som et vanskelig spørsmål, men har etter en samlet vurdering kommet til at det nå er vanskelig å legge avgjørende vekt på om et selskap er omfattet av et kvotehandelssystem eller andre reguleringsmekanismer¹. I tilrådingene avgitt under dette kriteriet har ikke Etikkrådet vektlagt forholdet til kvoteplikt eller andre former for regulering av utslipp. Hvorvidt et selskap opererer innenfor et klimarammeverk eller system med karbonavgifter, karbonprising eller kvotehandel bør likevel, slik Norges Bank forstår forarbeidene, være en del av grunnlaget for vurderingene opp mot klimakriteriet. Det samme gjelder hvordan selskaper forholder seg til aktuelle rammeverk.

I Meld. St. 21 (2014-2015) skrev departementet blant annet at «(...) slik helhetlig selskapsvurdering er naturlig i lys av at de systemer som finnes for å hindre utslipp av klimagasser og begrense globale klimaendringer er basert på en underliggende forutsetning om at virksomhet i ett område kan utlignes av virksomhet i andre områder, for eksempel ved handel med kvoter. Å ekskludere et selskap som opererer i tråd med et slikt systems retningslinjer vil kunne gi uheldige signaler. (...)» Videre skrev departementet i samme melding at «[d]et er også naturlig at hvorvidt selskapers utslipp av klimagasser er pålagt avgifter, kvoteplikt eller andre reguleringer inngår i en samlet vurdering.» Med Parisavtalen eksisterer det en rettslig bindende og reelt forpliktende klimaavtale for nesten alle land i verden. Avtalen legger opp til at landene selv skal melde inn nasjonalt fastsatt bidrag til utslippsreduksjon hvert femte år, og at landene selv skal gjennomføre tiltak for å følge disse opp.

Norges Bank ber Finansdepartementet vurdere om det er behov for å utdype tidligere omtale av betydningen av at enkelte selskaper opererer innenfor klimarammeverk, herunder karbonavgifter, eller systemer med karbonprising og kvotehandel.

Videre har vi et spørsmål av mer grunnleggende karakter, som gjelder hvordan kriteriet skal forstås som et atferdskriterium. Sammenlignet med andre kriterier i retningslinjene, gir ikke

---

¹ Etikkrådet skriver: «Et vanskelig spørsmål for Etikkrådet har vært hvilken vekt en skal legge på om selskapene er underlagt kvotehandelssystemer, avgifter og andre tiltak land har satt i verk for å redusere klimagassutslippene.»

klimakriteriet en særskilt presis angivelse av hva slags atferd som skal gi grunnlag for en beslutning om utelukkelse. Norges Bank ber Finansdepartementet om å bidra til å avklare om det primære vurderingsgrunnlaget etter klimakriteriet er ment å være selskapenes utslipp. Banken deler vurderingene av at høye absolutte utslipp eller utslippsintensitet kan danne et utgangspunkt for utvelgelse av selskaper opp mot klimakriteriet, jf. Norges Banks brev til Etikkrådet 2. mai 2018. Klimakriteriet legger samtidig opp til vurderinger av mer selskapsspesifikke handlinger eller unnlater i forbindelse med klimagassutslipp.

Etikkrådet har i brev til Norges Bank 12. juni forklart at de har arbeidet med utgangspunkt i at «alle selskap med store utslipp har en særlig etisk forpliktelse til å bidra til å nå målene om en temperaturstigning godt under to grader» og samtidig lagt til grunn at «om utslippene i utgangspunktet er uakseptable, må de reduseres mer enn gjennomsnittet for bransjen». Banken ber om Finansdepartementets vurdering av om det i fremoverskuende vurderinger kan gis avgjørende betydning at klimagassintensitet mot et bransjegjennomsnitt ikke forbedres over tid. Vi viser her til at det internasjonale rammeverket for utslippsreduksjon legger opp til en gradvis overgang til et lavutslippssamfunn – et kollektivt mål der kutt fra både mer og mindre utslippsintensive virksomheter vil bidra til den samlede måloppnåelsen over tid.

Med hilsen

Øystein Olsen

Egil Matsen

Vedlegg:

Brev fra Etikkrådet til Norges Bank 12. juni 2018

Brev fra Norges Bank til Etikkrådet 2. mai 2018

NORGES BANK

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Dato: 02.05.2018

Retningslinjer for observasjon og utelukkelse

Fra 1. januar 2016 ble det innført et nytt, atferdsbasert klimakriterium i Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland (retningslinjene). Kriteriet innebærer at observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for handlinger eller unnlater som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser.

Etikkrådet har oversendt tilrådingene 30. mai og 29. juni 2017, samt 15. mars 2018, med bakgrunn i det atferdsbaserte klimakriteriet. Etikkrådet vurderer de direkte klimagassutslippene fra selskapenes virksomhet. Etikkrådet legger særlig vekt på at selskapenes relative utslipp sammenlignet med annen produksjon av samme vare er høy, og at dette forholdet kan antas å vedvare over tid, selv dersom selskapene gradvis reduserer intensiteten ved sin produksjon.

Finansdepartementet skriver i Meld. St. 13 (2017-2018) at «[...] Etikkrådet gir råd om utelukkelse eller observasjon av selskaper. Beslutningene tas av Norges Bank, som gjør en selvstendig vurdering av om grunnlaget for utelukkelse eller observasjon er til stede.» Det følger videre av retningslinjene at Etikkrådet skal utarbeide og offentliggjøre prinsipper for hvilke selskaper som velges ut for nærmere undersøkelse, samt at Norges Bank kan utarbeide nærmere forventninger til disse prinsippene. Banken kan også utarbeide nærmere forventninger til utformingen av Etikkrådets tilrådingene. I Meld. St. 21 (2014 – 2015) skrev Finansdepartementet at denne arbeidsdelingen også gjelder for klimakriteriet. Departementet skrev videre at «[...] Etikkrådet og Norges Bank vil over tid, gjennom sine oppgaver med henholdsvis å gi råd om og å ta beslutninger om observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU, utvikle den nærmere forståelsen av kriteriet.»

I tråd med retningslinjenes § 6 (2) kan Norges Bank i vurderingen av uttrekk og observasjon basert på selskapers atferd legge vekt på «sannsynligheten for framtidige normbrudd, normbruddets alvor og omfang, samt forbindelsen mellom normbruddet og selskapet fondet er investert i. Banken kan videre vurdere bredden i selskapets virksomhet og styring, herunder om selskapet gjør det som med rimelighet kan forventes for å redusere risikoen for framtidige normbrudd innenfor en rimelig tidshorisont».

Etikkrådet har tidligere vist til at tidlige tilrådninger under klimakriteriet kan være normgivende. Finansdepartementet understreket i Meld. St. 26 (2016-2017) betydningen av «[...] et grundig forarbeid med tolkningen av kriteriet, slik at det kan brukes på tvers av bransjer og selskaper». Finansdepartementet har også klargjort at kriteriets henvisning til «i uakseptabel grad» betyr at det skal dreie seg om grove normbrudd, i tråd med den etablerte, høye terskelen for utelukkelse som gjelder for andre kriterier.

Banken deler Etikkrådets vurdering at høye absolutte utslipp eller utslippsintensitet kan danne et utgangspunkt for utvelgelse av selskaper for ytterligere vurdering opp mot klimakriteriet. Vi viser her til at Finansdepartementet i Meld. St. 21 (2014-2015) fremhevet at «[...] det ved vurderingen av hvor alvorlig et brudd på etiske normer er på dette området, som ett av flere forhold synes rimelig å fokusere på utslippsintensitet og ikke nødvendigvis absolutte utslippsnivåer». Vi legger samtidig til grunn at selskapers egen håndtering, eller mangel på sådan, av klimagassutslipp vil være sentralt for vurderinger under klimakriteriet. En slik implementering, med vekt på selskapsatferd, er i tråd med hvordan selskaper vurderes under de øvrige atferdskriteriene. I Meld. St 21 (2014-2015) viser departementet til rapporten fra Ekspertgruppen for SPUs investeringer i kull- og petroleumsselskaper (ekspertgruppen) og fremhever blant annet at «[...] Departementet har merket seg at ekspertgruppen skriver at grove normbrudd i denne sammenhengen bør vurderes innenfor spesifikke sammenlignbare operasjoner, sektorer og industrier basert på for eksempel generelt aksepterte internasjonale standarder.»

Klimakriteriet omfatter samtidig, som Etikkrådet også har påpekt, et tematisk område med lite erfaringsgrunnlag og begrensede normer og standarder å se hen til. Finansdepartementet har understreket at implementeringen av klimakriteriet bør fange opp at normene på dette området vil kunne utvikle seg over tid. Siden kriteriet ble innført har det vært en utvikling i flere internasjonale standarder. Parisavtalen trådte i kraft 4. november 2016. Dette er den første globale klimaavtalen som er rettslig bindende og reelt forpliktende for nesten alle land i verden. Avtalen legger opp til at landene selv skal melde inn nasjonalt fastsatte bidrag hvert femte år, og landene skal gjennomføre tiltak for å følge disse opp. Parisavtalen er ikke bindende for selskaper. Den kan likevel ha betydning for vurderinger av normbrudd under kriteriet.

Norges Bank viser til Meld. St 21 (2014-2015) der Finansdepartementet skrev at «[...] slik helhetlig selskapsvurdering er naturlig i lys av at de systemer som finnes for å hindre utslipp av klimagasser og begrense globale klimaendringer er basert på en underliggende forutsetning om at virksomhet i ett område kan utlignes av virksomhet i andre områder, for eksempel ved handel med kvoter. Å ekskludere et selskap som opererer i tråd med et slikt systems retningslinjer vil kunne gi uheldige signaler. [...]» Videre skrev departementet i samme melding at «[...] det er også naturlig at hvorvidt selskapers utslipp av klimagasser er pålagt avgifter, kvoteplikt eller andre reguleringer inngår i en samlet vurdering.» Nasjonale klimatiltak og hvordan selskaper forholder seg til disse, vil også kunne gi en ytterlige indikasjon på hvorvidt selskapene tar grep som på fremoverskuende basis er akseptable. Departementet skrev i Meld. St. 21 (2014-2015) at «både ekspertgruppen og flere høringsinstanser peker på at aktiv motarbeidelse av for eksempel internasjonale avtaler om

reduksjon av klimagassutslipp kan være et moment som kan tillegges vekt ved den samlede vurderingen under kriteriet.» Etikkrådet skrev til Finansdepartementet 26. januar 2017 blant annet at «[...] om selskapet har høye utslipp og ikke har relevante planer som peker i retning av Parisavtalens mål, vil dette kunne ha betydning for rådets vurdering.»

Det har de senere år også vært utvikling i forventningene til selskapers organisering av klimaarbeidet og rapportering om klimagassutslipp. Et eksempel er rammeverket som ble lagt frem av Arbeidsgruppen om klimarelatert finansiell rapportering (Task Force on Climate-related Financial Disclosures – TCFD) i en rapport 29. juni 2017. Arbeidsgruppen ble nedsatt av Rådet for finansiell stabilitet (FSB) og fremmer forventninger til hvordan selskapene organiserer og rapporterer om klimagassutslipp. Internasjonale standarder som OECDs retningslinjer og Global Compact inneholder forventninger til selskapers håndtering av klimagassutslipp og miljøpåvirkning i generell forstand. Det samme gjør en rekke retningslinjer utviklet av, og rettet mot, særskilte bransjer. Internasjonale standarder gir i tillegg mer generelle rammer for ansvarlig næringsliv.

Sammenlignet med andre kriterier i retningslinjene, gir ikke klimakriteriet en særskilt presis angivelse av hvilken atferd som skal gi grunnlag for en beslutning om utelukkelse. Det er likevel føringer i forarbeidene som taler for en vurdering av spesifikk selskapsatferd, og de senere årene har det vært en utvikling i forventningene til selskapers organisering av klimaarbeidet og rapportering om klimagassutslipp. Norges Bank ber på denne bakgrunn Etikkrådet om en utvidet vurdering av hvilke prinsipper som skal legges til grunn ved anvendelsen av kriteriet, herunder hvilke sider ved et selskaps spesifikke atferd som bør vurderes som uakseptable i kriteriets forstand. Det rammeverket som selskapene opererer innenfor og hvordan de forholder seg til dette, selskapenes atferd sett opp mot internasjonale standarder, selskapenes planer for utslippsreduksjon samt andre indikatorer på selskapenes håndtering av og rapportering om klimagassutslipp kan etter Norges Banks syn være relevante i denne sammenheng.

Med hilsen

Øystein Olsen

Egil Matsen

Norges Bank
P.O. Boks 0179 Sentrum
0107 Oslo

Deres ref

Vår ref.

Dato

Efo 18/10631

12.06.2018

Anvendelse av klimakriteriet

Vi viser til brev fra Norges Bank datert 02.05.2018. I brevet bes det om en utvidet vurdering av hvilke prinsipper som skal legges til grunn ved anvendelse av klimakriteriet, herunder hvilke sider ved et selskaps spesifikke atferd som bør vurderes som uakseptable i kriteriets forstand. Norges Bank gir i brevet uttrykk for at selskapers egen håndtering, eller mangel på sådan, av klimagassutslipp vil være sentralt for vurderinger under klimakriteriet.

Etikkrådet tar utgangspunkt i kriterieteksten som sier at «*handlinger eller unnlater som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser*», kan føre til utelukkelse fra fondet. Det er altså selve utslippene av klimagasser som kan danne grunnlag for utelukkelse, og kriteriet skiller ikke mellom ulike klimagasser eller virksomhetstyper.

Tolkningen av kriteriet er utdypet i Meld. St. nr. 21 (2014-2015). Departementet presiserer der at uttrykket «i uakseptabel grad» betyr at det skal dreie seg om grove normbrudd, i tråd med den etablerte terskelen for utelukkelse etter de allerede etablerte utelukkelseskriteriene. Det er også vist til at ekspertgruppen som foreslo klimakriteriet, mente at grove normbrudd burde vurderes innenfor sammenliknbare operasjoner, sektorer og industrier basert på for eksempel generelt aksepterte internasjonale standarder. Utslippsintensitet er trukket fram som det mest hensiktsmessige grunnlaget for å vurdere sammenliknbare selskaper opp mot hverandre. Departementet mener videre at kvoteplikt og andre former for regulering av utslipp av klimagasser og selskapers aktive motarbeidelse av for eksempel internasjonale klimaavtaler kan inngå i en samlet vurdering. Det er også presisert at vurderinger under klimakriteriet, som for de andre utelukkelseskriteriene, skal være framoverskuende.

I Meld. St. nr. 26 (2016-2017) refereres disse føringene, men departementet skriver også blant annet:

«I fondsmeldingen for 2014 pekte departementet på at det atferdsbaserte klimakriteriet vil være uavhengig av bransje eller sektor og type klimagass. Det bør fange opp at normene på dette området vil kunne utvikle seg over tid, i tråd med blant annet endringer innen energiproduksjonen og den teknologiske utviklingen. Klimakriteriet er et område med lite erfaringsgrunnlag og begrensede normer og standarder å se hen til. Departementet har merket seg utfordringene Etikkrådet trekker frem i sitt brev. Det er viktig med et grundig forarbeid med tolkningen av kriteriet, slik at det kan brukes på tvers av bransjer og selskaper, som Etikkrådet viser til.»

Etikkrådet legger til grunn at det er atferd knyttet til utslipp som er sentralt, og at det er to kvalifiserende forhold ved et selskaps atferd som avgjør om det kan foreslås utelukket: Først om selskapets utslipp er stort, og deretter om utslippet er klart større per produsert enhet enn selskap det er naturlig å sammenlikne med. Selskap med små utslipp bør etter Etikkrådets mening normalt ikke utelukkes selv om de har høy utslippsintensitet. Noen selskap rapporterer relativt nøyaktig om sine utslipp, mens andre ikke gjør det i samme grad. Der presise data ikke foreligger, har rådet foreløpig lagt til grunn gjennomsnittsverdier, forskningsrapporter og modelleringer.

Deretter vurderer Etikkrådet den framtidige risikoen, primært basert på selskapets egen håndtering av utslippene. Etikkrådet vurderer om selskapet har konkrete, troverdige, tidfestede planer om å redusere sine utslipp slik at det innen rimelig tid har utslipp som ikke skiller seg vesentlig fra andre produsenter av samme vare. Har de det, skal de ikke foreslås utelukket. Det er etter rådets syn ikke tilstrekkelig at selskapet har en generell policy om reduksjon av klimagassutslipp langt fram i tid.

I denne vurderingen legger Etikkrådet også vekt på den sannsynlige utslippsreduksjonen til andre sammenliknbare selskaper. For noen store utslippssektorer vil det også være behov for teknologiutvikling, og utslippsreduksjonene vil følge en bane med utgangspunkt i når teknologien blir tilgjengelig. Etikkrådet vurderer gjennomførbarheten av selskapenes planer også opp mot slike bransjeutfordringer.

Et vanskelig spørsmål for Etikkrådet har vært hvilken vekt en skal legge på om selskapene er underlagt kvotehandelssystemer, avgifter og andre tiltak land har satt i verk for å redusere klimagassutslippene. I Meld. St. 21 (2014-2015) skriver departementet: «En slik helhetlig selskapsvurdering er naturlig i lys av at de systemer som finnes for å hindre utslipp av klimagasser og begrense globale klimaendringer, er basert på en underliggende forutsetning om at virksomhet i ett område kan utlignes av virksomhet i andre områder, for eksempel ved handel med kvoter. Å ekskludere et selskap som opererer i tråd med et slikt systems retningslinjer, vil kunne gi uheldige signaler.» Departementet skriver også i samme melding: «Det er også naturlig at hvorvidt selskapers utslipp av klimagasser er pålagt avgifter, kvoteplikt eller andre reguleringer inngår i en samlet vurdering.»

Etikkrådet har gjort en vurdering av dette, der både stortingsmeldingen, utviklingen som har skjedd fra Kyotoprotokollen til Parisavtalen, og de praktiske konsekvensene av ulike tolkninger er vektlagt. Bare 20 pst. av verdens utslipp er i dag omfattet av en eller annen form for karbonprising (avgifter, skatter og eller ETS)¹, og nivået på skattene/avgiftene og utslippstaket er for de fleste jurisdiksjoner langt lavere enn det som kan sies å være nødvendig for å nå målet i Parisavtalen. Kina forventes å innføre sitt kvotesystem ganske snart, noe som vil øke andel av regulerte utslipp betydelig.

EU/EØS skiller seg på dette punktet foreløpig ut ved at det er fastsatt et overordnet mål om minst 40 pst. reduksjon av klimagassutslipp innen 2030 i forhold til i 2005. Det er i 2018 fastsatt et opplegg for en reduksjon i kvoteoverskuddet som har bygget seg opp. Kvoteprisene har som en følge av dette mer enn tredoblet seg over det siste året og ligger nå på rundt 15 euro per kvote (tonn CO₂-ekvivalenter). Ifølge en analyse gjort av Carbon Tracker vil

---

¹ State and Trends of Carbon Pricing 2018, Verdensbanken mai 2018.

kvotepreisen øke videre og vil i 2020-2021 nå en pris (25-30 EUR) som gjør at kullkraft etter hvert ikke lenger vil være konkurransedyktig, noe som trolig er nødvendig for at EU skal nå sitt mål.² Dette kan tale for at selskaper som er regulert gjennom dette og liknende systemer, ikke bør utelukkes fra fondet gjennom klimakriteriet.

På den annen side finnes det ingen etablerte normer å holde selskaper opp mot slik at selskaper under ulike reguleringsregimer kan behandles likt. Det er vanskelig for Etikkrådet å legge til grunn at selskaper med høye utslipp og høy utslippsintensitet i noen reguleringsregimer, er akseptable, mens identiske selskaper med like store utslipp i andre reguleringsregimer er uakseptable. Det ligger i vårt mandat at vi skal identifisere selskap med en grovt uetisk atferd, altså at grunnlaget for en utelukkelse er at selskapet kan lastes for sin atferd. Vi mener det er en risiko for at en beveger seg bort fra dette grunnprinsippet i slike tilfeller.

Det har vært et bærende prinsipp i FNs klimaarbeid at utslippskuttene *ikke* skal fordeles likt mellom landene.³ Ved Parisavtalen, som alle land har underskrevet, har landene meldt inn nasjonalt fastsatte mål som de så er bundet av. Siden det er bestemt at landene skal ta utgangspunkt i egne forutsetninger når de setter seg mål, kan en ikke ta ut ett lands mål og planer og vurdere om det er tilstrekkelig offensivt opp mot Parisavtalens mål. Målene er normalt knyttet til året 2030. Landene skal hvert femte år fastsette og melde inn oppdaterte planer med mer ambisiøse mål. Summen av de innmeldte nasjonale målene er foreløpig langt unna å nå det globale målet i Parisavtalen.

Etikkrådet vil peke på at Meld. St. nr. 21 (2014-2015) der klimakriteriet ble foreslått og drøftet, kom før Parisavtalen ble framforhandlet. Forskjellen i landenes forpliktelser etter Parisavtalen og Kyotoprotokollen er betydelig. I Kyotoprotokollen fikk et lite antall land konkrete reduksjonskrav, mens de øvrige ikke fikk slike krav. Under Parisavtalen, som i praksis vil avløse Kyotoprotokollen, setter nesten alle land krav til seg selv, og målene i mange land vil være tilpasset virkemidlene de enkelte land finner akseptable og nødvendige.

Det er ikke mulig for Etikkrådet å gjøre egne vurderinger av ulike mål og reguleringsregimer. Det er imidlertid Parisavtalens intensjon på lengre sikt at både de totale ambisjonene og de enkelte lands tiltak skal ettersees og følges opp. I 2018 vil partene i Parisavtalen summere opp arbeidet med mål og tiltak, og deretter, hvert femte år fra 2023, vil FN gjennomføre en «global stocktake» og vurdere den kollektive framdriften.⁴ Parisavtalen forutsetter at landenes gjennomføring blir gjenstand for en internasjonal gjennomgang⁵. Det er likevel usikkert om disse vurderingene kan brukes som grunnlag for å bedømme utslipp fra selskaper, siden Parisavtalen ikke inneholder forpliktelser verken på bransje- eller selskapsnivå.

Etter en samlet vurdering har Etikkrådet derfor kommet til at det nå er vanskelig å legge avgjørende vekt på om et selskap er omfattet av et kvotehandlingssystem eller andre reguleringsmekanismer.

I fravær av selskapsspesifikke krav til reduksjon av klimagasser har Etikkrådet i sin vurdering lagt til grunn at alle selskaper med store utslipp har en særlig etisk forpliktelse til å bidra til å nå målene om en temperaturstigning godt under to grader. Vi har samtidig lagt til grunn at om utslippene i utgangspunktet er uakseptable, må de reduseres mer enn gjennomsnittet for bransjen. Hvis ikke, vil de ha samme avstand til gjennomsnittet også etter reduksjonene.

Norges Bank trekker i sitt brev fram at Meld. St. nr. 21 (2014-2015) nevner selskapers aktive motarbeidelse av internasjonale avtaler som et moment man kan legge vekt på. Lobbying kan ofte være en del av en demokratisk prosess, men det er store forskjeller på hvor synlig slikt

---

² <https://www.carbontracker.org/reports/carbon-clampdown/>

³ Se for eksempel artikkel 4 pkt. 3 i Parisavtalen

⁴ Art. 14, Parisavtalen.

⁵ Se for eksempel artikkel 13 og 15 i Parisavtalen.

arbeid foregår i ulike land. Det finnes NGO'er som går gjennom selskapers uttalelser, policyer, og finansiering av lobbyingkampanjer på klimaområdet for å belyse de ulike selskapenes lobbyaktiviteter, men de fokuserer i all hovedsak på store vestlige selskap. Det er derfor ujevn informasjonstilgang om slik virksomhet. Imidlertid, der det er mulig å identifisere, vil Etikkrådet anse det som forsterkende i negativ retning om et selskap i sin lobbyvirksomhet viser en grunnleggende kritisk og negativ holdning til nasjonalt og internasjonalt klimaarbeid og for eksempel systematisk tilbakeholder sentral informasjon eller bevisst taler mot bedre vitende.

Norges Bank tar i brevet opp selskapers organisering av klimaarbeid og rapportering av klimagassutslipp. Manglende eller mangelfull informasjon fra et selskap vil for alle atferdskriteriene normalt føre til at Etikkrådet vurderer den framtidige risikoen som høyere enn ved god tilgang på informasjon. Mange selskap deler nødvendig informasjon med oss. Initiativ som *Task Force on Climate Related Financial Disclosures* vil kunne bidra til bedre informasjonsdeling, og går foran med forslag om standardisering av dette. Hovedfokus for deres arbeid er imidlertid klimaendringers påvirkning på selskapene, og i mindre grad selskapenes påvirkning på klima.

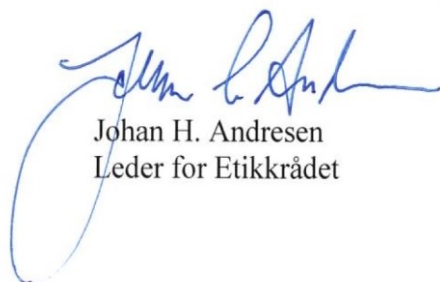
Det er også andre forhold som sier noe om selskapenes arbeid med klimautfordringene, eksempelvis deltakelse i bransjevis benchmarking og satsing på teknologiutvikling, eller deltakelse i offentlig tilgjengelige rapporteringssystemer som CDP. Det er allikevel bare i tvilstilfeller at slike forhold vil kunne gjøre at selskaper som i utgangspunktet har uakseptable utslipp, vurderes som akseptable.

Etikkrådet mener at det primære vurderingsgrunnlaget må være selskapenes utslipp, hvis klimakriteriet skal ha noen praktiske konsekvenser i form av utelukkelse.

Det er sannsynlig at selskapenes handlingsrom når det gjelder klimagassutslipp, vil reduseres i takt med at internasjonale avtaler og nasjonale reguleringer strammes inn. Innstramningen av EUs kvotesystem slik at færre kvoter vil være tilgjengelig etter 2020, og Kinas etablering av en fungerende utslippsregulering innen kort tid er ferske eksempler på dette. Dette kan også få konsekvenser for Etikkrådets vurderinger.

Etikkrådet er glad for denne anledningen til å redegjøre for våre vurderinger, og inviterer gjerne Norges Bank til et møte for videre utveksling av synspunkter om dette viktige temaet.

Med vennlig hilsen

Johan H. Andresen
Leder for Etikkrådet